

- 3 mom. I hvarje stad, som eger en folkmängd af tio tusen eller mer, utses en riksdagsman för hvarje fullt tal af tio tusen. Öfriga städer skola första gången af Konungen och derefter hvart tionde år af Kammaren ordnas, så vidt ske kan, länsvis i särskilda valkretsar, som hvardera utse en riksdagsman; och skall hvarje sådan valkrets innehålla en folkmängd af minst sex tusen och högst tolf tusen.

Om remiss till vederbörligt Utskott anhålles ödmjukligen.

Stockholm den 26 Januari 1871.

Carl Hasselrot.

N:o 6.

Af Herr Johan August Hazelius: Angående ordnande af pensionsväsendet för civile embets- och tjänstemän.

Grundsatsen att staten bör pensionera embets- och tjänstemän kan icke hafva sitt enda eller ens förnämsta skäl deruti, att bereda dem utkomst, sedan de icke längre kunna tjena, ty staten är ingen barmhertighetsinrättning och det är hvarje människas pligt att genom omtanka under de goda åren sörja för de åldriga; men det ligger i statens välförstådda intresse att tillse det embetsmän icke kvarstadna i tjänsteutföring, sedan de genom ålder blifvit mindre dugliga; derför bör deras afgång lättas, och det är ganska väl att med denna statens fördel kan förbindas de enskildes, att få understöd på sin ålderdom. Denna deras fördel står likväl i andra rummet, statens i det första, och denna ordning, grundande sig på att tjänsterna äro till för statens och icke för de enskildes skuld, är angelägen att fasthålla, för att ej gifva efter för obehöriga anspråk, grundade på en motsatt ordning.

Önskningarne hafva under senare årens riksdagar blifvit allt lifligare att bättre ordna pensionsväsendet, fylla väsendtliga luckor i dess åtaganden, undanrödja orättvisor, förbinda pensionsrätten med embetsmännens egen omtanka om sin framtid, hvilket tillhör den moraliska ordningen, samt minska statens betydliga bidrag till Nionde Hufvudtiteln.

På grund af tvänne motioner tillstyrkte 1869 års Stats-Utskott, att Riksdagen måtte anhålla att Kongl. Maj:t behagade tillse, om icke embetsmän kunde pensioneras genom inträde i en lifförsäkringsanstalt. Första Kammaren afslog, efter omröstning, Utskottets hemställan, Andra Kammaren biföll densamma. Genom fyra motioner väcktes åter frågan vid förlidne års riksdag. Stats-Utskottet, erkännande sakens önskvärdhet, fann hinder uti att någon lämplig lifränteanstalt ej finnes och hemställde att motionerna ej skulle föranleda någon åtgärd. Första Kammaren biföll detta. Andra Kammaren deremot beslöt utan omröstning en anhållan hos Kongl. Maj:t om embetsmännens pensionering genom en lifförsäkringsanstalt.

Jag anhåller nu att åter få upptaga frågan, och tror mig kunna visa, att en lämplig inrättning redan finnes, som inom sig kan bilda en lifränteanstalt och derigenom det förnämsta angifna hindret kan undanröjas.

Civilstatens pensionsinrättning, grundad på Ständernas beslut vid 1823 års riksdag, ehuru pensioneringen först 1830 begynte, besörjer civile embetsmäns pensionering, men endast till en del och på ett synnerligen trassligt sätt, hvilket visserligen icke i vårt land är något sällspordt sätt. Jag nödgas i förväg utbedja mig Kammarens ursäkt för en längre utredning, och för tråkiga siffror, men båda äro nödvändiga för att lemna hopp om att framställningen må kunna på behörigt rum vinna afseende, helst saknaden af dem ofta förebares såsom skäl för att skjuta saken å sido, hvilket just vid 1868 års riksdag skedde med en fråga i detta ämne.

Civilstatens pensionsinrättning är för det första högst *ofullständig*, enär hon endast lemna inträde åt departements-expeditionerna, hofrätterna, kollegierna, karolinska institutet, öfverståthållare- och öfverintendentsembetet, landstaten, landtmäteriet, poststaten och hvartill nyligen kommit fångvårdstyrelsen. Ännu stå utanför tullstaten, skogstaten, telegraf- och jernvägsstaten, samt en så talrik personal som prester och skollärare i fall man ville anse dem hithöra; delegarnes sammanträdande fullmäktige, hvilka ega högsta styrelsen öfver inrättningen, hysa obenägenhet för att insläppa nya stater, grundande detta på den oriktiga föreställningen att inrättningen vore deras egen tillhörighet, vore ett bolag, som skulle skaffa redan varande delegare största möjliga vinst, i stället för att hon i sjelfva verket är en statsinrättning, stiftad för att genom pensionering främja statens fördel. Föreställningen är så mycket oriktigare, som inrättningens grundfond samlats under de första åren genom statsanslag, hvilka genom förräntning stigit till ett högst betydligt belopp, hvartill kommer att delegarnes årliga bidrag å tjenstemanna-fonden nu äro obetydligt högre än de årliga statsbidragen; men de årligen utgående pensionerna å denna fond hafva aldrig uppgått till så stort belopp, som det årliga statsanslaget.

statsanslaget. Detta är ju ett ganska märkvärdigt förhållande, hvilket allt jag skall genom siffror bestyrka.

Men jemte denna ofullständighet, hvarigenom pensionsinrättningen står sluten och afskild, ej tillgänglig för alla stater, har hon ett annat stort fel, att, i följd af oriktiga pensionsgrunder, å ena sidan, samla ett oerhördt kapital, årligen växande, emedan det ej kan anlitas till sitt ändamål, och å andra sidan statens bidrag till den redan betydliga allmänna indragningsstaten växer, i stället för att denna, i fall Civilstatens pensionsinrättning uppfyllde sitt rätta ändamål, skulle, såsom en undantagspensionering, småningom nedgå till ett helt ringa belopp.

Saken är nemligen den, att delegare i inrättningen kan afgå vid 55 års ålder och 30 års tjenst med omkring $\frac{2}{5}$ af den pension han skulle på allmänna indragningsstaten åtnjuta, i fall han kvarstannade i tjenst till 65 år. Jag anser, för min del, denna förenämnda åldern vara alltför tidig, för att berättiga till pension, och att man måste hafva lefvat alltför brådskande, vid sidan af tjensten, för att vid 55 år vara otjenstbar i de föga ansträngande göromål, som mängden af civila sysslor fordra. Denna pensionsrätt, så förmånlig den än skulle synas vara för den enskilde, fastän obillig mot staten, begagnas likväl mera sällan, emedan embetsmännen vid 70 års ålder, eller redan vid 65 år, ifall «krafterna äro förminskade» såsom det heter, har rätt att med $\frac{4}{5}$ af sin lön, eller med hel, om den ej öfverstiger 3,000 R:dr, ingå på allmänna indragningsstaten, och finner det naturligtvis ännu förmånligare att kvarstadna 10 år i tjenst för att åtnjuta denna mycket större fördel. Längre än 10 år kan han ej behöfva quardröja, ty med Iduns underfulla äpplen måtte den lycklige dödlige vara försedd, som ännu vid 65 år står med alldeles oförminskade krafter. Hvad har nu följden deraf blifvit, att Civilstatens pensionsinrättning, i följd af den större förmånen att ingå på allmänna indragningsstaten, på långt när ej så mycket anlitas, som tillgångarne medgifva? Jo, att tjenstmannafonden genom de årligen stigande räntorna vuxit, att den vid 1869 års slut icke var mindre än 4,575,672 R:dr

Ränteinkomsten af detta kapital var 1869	247,575: 75.
Lägges härtill delegarnes bidrag	65,748: 10.
och statens	60,471: --
var denna fonds inkomst nämnda år	373,794: 85.
Och huru stort var, det till endast 118 pensionstagande utgående pensionsbeloppet? Jo:	41,319: --
således årets besparing	332,475: 85.
Om härifrån afdrages förvaltningskostnad	26,000: --
och bidraget till «enskilda enke- och pupillfonden»	81,159: 79.
Eller tillsammans	107,159: 79.
Återstår icke mindre än	225,316: 6.

hvilka medel, såsom ej anlitate, läggas till följande års kapital, för att oupphörligt växa, utan att till sitt egentliga ändamål begagnas.

Med sådana medel till sitt förfogande motsätter man sig nya staters upptagande, liksom ett vinstgifvande bolag naturligtvis ej insläpper nya delegare. Man väcker icke förslag om att höja pensionsåldern och småningom öfvertaga mängden af de pensionsförbindelser, hvilka nu tynga allmänna indragningsstaten, och hvilket efter min förmening borde åligga Civilstatens pensionsinrättning, om hon dertill vore på riktiga grunder organiserad.

Äfven försök inom Riksdagen att skaffa lättnad åt allmänna indragningsstaten genom Civilstatens pensionsinrättnings deltagande hafva mött motstånd hos Statsutskottet. Den motion Frih. Fleetwood inom denna kammare 1868 väckte i nämnda syftning, afstyrktes af Utskottet, emedan förslaget troddes «otvifvelaktigt fordra ökade statsbidrag till pensionsinrättningen» hvilket var ett fullkomligt misstag, grundadt på bristande kännedom om denna inrättnings lysande finansiella ställning.

För att ytterligare visa de invecklade omständigheter, med hvilka denna pensionsinrättning arbetar, måste jag omnämna de tvenne kassor med samma hufvudsyfte, men med alldeles olika pensionsgrunder, som stå under hennes förvaltning, nemligen embetsmännens *enskilda enke- och pupillfond* samt *allmänna enke- och pupillfonden*.

Den förra pensionerar enka och barn efter delegare i Civilstatens pensionsinrättning, utan afseende å boets större eller mindre tillgångar, och i nio pensionsklasser, med från 60 till 800 R:dr pension, för söner fortfarande ända till 21, för döttrar till 25 år, en efter min förmening orimligt utsträckt pensionsrätt. Denna kassa, som 1869 utbetalade till 1,031 pensionärer icke mindre än . . . 179,231: 53. erhöll dertill af delegare bidrag med . . . . . 65,165: 82.

114,065: 71.

Då härifrån dragas kassans egna räntemedel . . . . . 15,988: 97.
uppkommer en brist af ej mindre än . . . . . 98,076: 74.

hvilken tillsläppes, besynnerligt nog, af den ofvannämnda stora besparade tjänstemanna- eller rättare kallad stats-fonden, hvars ändamål aldrig borde vara att pensionera enkor och barn; sådant bör, efter min tanke, enligt regel vara föremål för mäns och fäders enskilda omtanke, och statens understöd icke såsom rätt godkännas.

Den andra kassan, som står under pensionsinrättningens förvaltning, är allmänna enke- och pupillfonden. Denna, egentligen en fattigfond, stiftad 1798 och med årligt statsbidrag af 45,000 R:dr, pensionerar tjänstemäns i fattigdom efterlemnade enkor och barn, utan afseende på om man eller fader varit delegare i Civilstatens pensionsinrättning eller ej, blott bouppteckningen styrker att behållningen icke är så stor, att räntan deraf, beräknad till 3 procent, uppgår till lika belopp med pensionen i den klass, hvartill enka eller barn höra. Men dessa 8 pensionsklasser äro uppgjorda efter tjänstegrad eller efter rang, begynnande första klassen med statsråd, presidenter och justitieråd med 450 R:dr pension och slutande med

åttonde klassen vaktbetjening med 36 R:dr. Den bouppteckningsbehållning, som pensionsberättigar första klassen får ej uppgå till 15,000 R:dr; den för åttonde klassen icke till 1,200 R:dr. Det uppenbarliga orättvisa här är, att en första klassens enka, der bouppteckningen helt litet understiger 15,000 R:dr, och således efter 5 procent kunde inbringa t. ex. 749 R:dr, får från enskilda enke- och pupillfonden en pension af 800 R:dr. Hon har således en inkomst af 1,549 R:dr, hvilken, om ock ringa, icke egentligen kan kallas utgöra fattigdom. Likväl får hon, om ock utan barn, från den allmänna enke- och pupillfonden en ytterligare pension af 450 R:dr, hvaremot enkan efter en notarie, med huru många barn som helst, em bouppteckningen uppgår till blott 1,800 R:dr och der således verklig fattigdom kan anses finnas, icke är berättigad till understöd af denna fattigfond. Tillkommen under tider, då ingen pensionsinrättning fanns för civile embetsmän och med syfte att afhjelpa verklig nöd, borde numera, då största delen af dem, som äro pensionsberättigade i denna kassa, tillika äro delegare i Civilstatens pensionsinrättning, denna kassa icke af dessa senare få anlitas, då hon icke egentligen är för dem stiftad. Detta så mycket mindre som de ur enskilda fonden erhålla en pension vida större än inkomsten af den bouppteckningsbehållning, som utesluter från pensionsrätt ur den allmänna eller fattigfonden.

Efter redogörelsen för dessa många felaktiga förhållanden, hvilka ådagalägga behovet af en grundlig ombildning af Civilstatens pensionsinrättning, går jag att framställa grunderna för de förändringar mig synas angelägna och lätt verkställbara.

Det är klart, att, om pensionsåldern, såsom vederborde, höjdes från 55 till 65 år, skulle tillgångarne förslå till ett vida större antal pensioner. Men ännu större tillgång dertill skulle erhållas, om de väldiga kapitalbesparingarne å Civilstatens pensionsinrättnings trenne fonder finge till sitt ändamål användas, i stället för att läggas på en oupphörligt växande hög. Dessa fonder utgjorde nemligen vid 1869 års slut:

Tjenstemannafonden	4,575,672: 48.
Allmänna enke- och pupillfonden	52,422: 71.
Enskilda enke- och pupillfonden	282,300: 48.
	<hr/>
Tillsammans R:dr	4,910,395: 67.

Skulle nu härtill läggas den under pensionsinrättningens förvaltning stående, men till Kongl. Maj:ts förfogande ställda Filénska fonden, så har man här öfver fem millioner riksdaler.

Det fordrade visserligen en beräkning, men jag kan omöjligen tro annat, än att röntan å detta stora kapital skulle förslå att, med bidrag af nya delegares afgifter, pensionera alla utanför stående stater och sålunda befria Riksdagen från dessas snart förekommande billiga pensionsanspråk.

Men, huru också småningom befria allmänna indragningsstaten från dess tunga pensionsbörda? Jo, Civilstatens pensionsinrättning skulle öfvertaga denna på sådant sätt, att tjänstemännen skulle årligen af sin lön erlægga så mycket att det vid 65 år beredde honom en lifränta, så stor att den motsvarade $\frac{3}{5}$ af pensionen å indragningsstaten, hvilka $\frac{3}{5}$ lagda till de $\frac{2}{5}$ han nu erhåller af Civilstatens pensionsinrättning, skulle gifva honom hela lönen i pension. En beräkning visar, i fall jag icke misstagit mig, att, om tjänstemannen, äfven under förutsättning att han ej får första lönen förr än vid 30 års ålder, årligen afsätter $3\frac{1}{3}$ procent af lönen, skulle detta förslå att vid 65 år bereda honom en lifränta till nämnda belopp, under förutsättning att medlen kunde insättas i en ränteförsäkringsanstalt, utan särskild förvaltningskostnad, samt att en grundfond funnes, så att räntorna å insatserna, arfvinster efter afgående och grundfondens afkastning årligen tiliväxte med 8 procent. En sådan anstalt skulle beredas i Civilstatens pensionsinrättning, som har godt om medel till grundfond, och hvars fem tjänstemän jag vågar föreställa mig skulle till bestyret hafva tid. Att embetsmannen skulle af sin lön sjelf bekosta sig medel till sin lifränta vore ganska billigt, helst beloppet är ringa mot det åsyftade ändamålet, och just emedan härigenom honom bereddes den moraliska omtanken om sin framtid, hvilken han icke, såsom nu, helt och hållet bör få kasta på staten; till hvilken han i alla fall har så stora förbindelser för sin utkomst. Deremot, för att göra den tvungna afsättningen af lönen mera lätt, borde det medgifvas arfvingar efter tjänsteman, som med döden afginge före uppnådd lifränteålder eller 65 år att återbekomma hela det insatta kapitalet, men utan ränta. Ja, jag ville utsträcka denna rätt ända derhän, att tjänsteman sjelf som afginge ur tjänst när som helst före pensionsåldern borde återfå alla sina insatser men utan ränta å dem.

På grund af allt det ofvan anförda anhåller jag att få underkasta Statsutskottets upplysta pröfning och, som jag vågar förmoda, dess välförtjenta uppmärksamhet följande tankar:

att det hitintills från Statsverket utgående bidrag till Civilstatens pensionsinrättning, eller dess tjänstemannafond, må fortfarande beviljas endast under vilkor, att i nämnda inrättning beredes delaktighet jemväl för andra civila stater som ej ega pensionsrätt;

att rätt till understöd från allmänna enke- och pupillfonden icke vidare må tillkomma dem, som äro pensionsberättigade från enskilda enke- och pupillfonden eller ega motsvarande tillgång till uppehälle;

att för de få, som sålunda komme i åtnjutande af denna fond, nemligen enkor efter män, hvilka först vid framskriden ålder blifvit civila embetsmän och således ej delaktige i den civila pensionskassan — pensionen må bestämmas mera efter barnens antal och boets tillgångar och mindre med afseende på mannens rang;

att den del af anslaget till »allmänna enke- och pupillfonden», som således icke mera tages i anspråk till sitt hitintillsvarande ändamål, må användas till grundfond för en lifränte-anstalt för alla civila tjänstemän;

att inom Civilstatens pensionsinrättning en särskild lifränte-anstalt bildas för alla civila tjenstemän, och att dess förvaltning af pensionsinrättningen bekostas;

att alla, som till civil tjenst befordras, sedan en sådan lifränte-anstalt blifvit inrättad, skola vara förbundne att der årligen insätta ett visst belopp, exempelvis 3 procent af lönen;

att de vid afgang ur Statens tjenst berättigas, jemte nuvarande pension från Civilstatens pensionsinrättning, åtnjuta den lifränta, hvartill deras insatser genom ränta, andel i arfsvinst och grundfondens afkastning lemna tillgång;

att, om tjensteman afgår ur tjenst före uppnådda 65 lefnadsår eller inträde i lifränteklassen, han sjelf, eller, om han med döden afgår, hans arfvinge eller rättsinnehafvare må ega utbekomma det insatta kapitalet, utan tillagd ränta.

För den händelse här utvecklade förslag lyckas tillvinna sig afseende, anholder jag,

att Riksdagen behagade hos Kongl. Maj:t göra underdånig framställning om ett sådant ordnande af det civila pensionsväsendet, att, utan Statens betungande, embets- och tjenstemän i stället för pension å allmänna in-dragningsstaten, må beredas tillfälle till en motsvarande lifränta i Civilstatens pensionsinrättning; att de civila stater, som icke ega delaktighet i denna pensionsinrättning, måtte vinna en sådan, samt att nämnda inrättning må undergå ombildning efter de i denna motion anförda grunder, som Riksdagen finner för godt att godkänna.

Joh. Aug. Hazelius.

N:o 7.

Af Herr **Carl Oscar Troilius**: Om antagande af åtskilliga grundbestämmelser för en författning angående upplag af produkter och varor emot bevis, som uti viss persons eller innehafvarens hand representera eganderätten dertill.

Öfvertygad om behovet af en lag, med stöd af hvilken man skulle kunna här i landet anlägga magasin och upplagsplatser, der en producent eller en hand-